भावाःसात्विकादयः त्रिषुमनोबुध्यहंकारेषुअन्वर्थाअर्थंअनुसृत्यवर्ततइत्यन्वर्थाः एकस्मिंस्त्र्यादिपिंडेभर्तुःप्रीतिःसपत्न्याद्वेषस्तामविदतश्चैत्रस्यमोहइत्यांतराएवभावाविषयदर्शनेनाविर्भवंतीत्यर्थः इतएवानुभवैषम्याद्विषयएवत्रिगुणात्मेतिकापिलाःप्राहुस्तन्मंदं नहिस्त्रीपिंडेसदैवभर्त्रादीनांप्रीत्यादयोनुवर्ततेयेनतान्प्रतितेषांसत्वाद्यात्मत्वंनियम्येत नह्येकःपदार्थएकमेवभोक्तारंप्रतिकदाचिदसत्वात्माकदाचित्सत्वात्मेतियुक्तं नहिहिमपीष्मयोःप्रीत्यप्रीतिविषयोपिवन्हिर्दाहात्म्यमतिवर्तते तस्माद्बुध्यादयएवसत्वाद्यात्मानोनत्वर्थाः रज्जूरगादिवदनिर्वचनीयत्वात्तेषां नहिव्यवहितघटादिसत्त्वेप्रत्यक्षंक्रमते तस्यतत्रासामर्थ्यात्नाप्यनुमानं वन्हिधूमन्यायेनतत्सत्त्वसाधकस्यनियतस्यलिंगस्याभावात् नापिलोकवाक्यं तस्याप्रामाण्यादिदोषशंकाकलंकितत्वात् नापिवेदवाक्यं नेहनानास्तिकिंचनेतिसर्वसत्तापासिनोवेदस्ययत्किंचित्पदार्थसत्वासाधकत्वात् नन्वविमुक्तंवैकुरुक्षेत्रंदेवानांदेवयजनंसर्वेषांभूतानांब्रह्मसदनमत्रहिजंतोःप्राणेषूत्क्रममाणेषुरुद्रस्तारकंब्रह्मव्याचष्टे येनासावमृतीभूत्वामोक्षीभवतितस्मादविमुक्तमेवनिषेवेताविमुक्तंनविमुंचेदित्यादिश्रुतेरविमुक्तादीनांसद्भावंप्रभावंतदविमोकंचप्रकाशयंत्याःकागतिः अज्ञातवस्तुनःसत्वाभावेकर्मोपास्तिकांडयोरुच्छेदापत्तेरितिचेन्न अविद्यावद्विषयत्वात्तयोः यथास्वामेरज्जूरगभ्रमेऽपनीतेरज्जुःसत्यासर्पोमृषेतिसत्यासत्यविभागआभिमानिकोऽविद्यापेक्षःपरमार्थतस्तयोर्मिथ्यात्वाविशेषेप्यनुवर्ततेतद्वदित्यवेहि तस्मादविद्यावतांवज्रपंजरायितमपिजगद्विद्यावतांदृष्टिसमसमयमात्रमेवेतियुक्त

येचैवभावावर्ततेसर्वएष्वेवतेत्रिषु ॥ अन्वर्थाःसंप्रवर्ततेरथनेमिमराइव ॥ ११ ॥
प्रदीपार्थंमनःकुर्यादिंद्रियैर्बुद्धिसत्तमैः ॥ निश्चरद्भिर्यथायोगमुदासीनैर्यदृच्छया ॥ १२ ॥

मुक्तंबुध्यादयएवसत्वाद्यात्मानोनत्वर्थाइति ॥ ११ ॥ नन्वर्थानांस्वरूपसत्त्वाभावेकथमिंद्रियसन्निकर्षादितज्जंघटादिज्ञानंवास्यादित्याशंक्याह प्रदीपार्थमिति इंद्रियैःकरणैः बुद्धिसत्तमैर्हेतुभिः इयमत्रप्रक्रियात्रिविधंसत्वं शुक्तिरजतादीनांप्रातिभासिकंघटादीनांव्यावहारिकंब्रह्मणःपारमार्थिकंचेतिक्रमेणतानिसत्सत्तरसत्तमानि तत्रसत्तमब्रह्माभिन्नत्वाद्विषयाअपिसत्तमाइत्युच्यंते बुद्धिसत्तमैरितिबुद्धिस्थविषयसिध्यर्थं अध्ययनेनवसतीतिवत्तृतीया इंद्रियैरग्निभूतैर्मनःप्रदीपार्थंसत्तमावरकाज्ञाननाशंकुर्यात् ततःस्वतःप्रकाशमानेसत्तमेविषयाअध्यस्यंते यथाइंद्रियैःशुक्तीदमंशावरकाज्ञानेनाशितेशुक्तिर्बुद्धिस्थरजतभावेनशुक्त्यनतिरिक्तेनभाति इंद्रियान्वयव्यतिरेकयोरधिष्ठानग्रहएवोपक्षयः एवंघटाद्यध्यासेपिइंद्रियद्वारामनसासत्तमावरकाज्ञानेनाशितेस्वतःप्रकाशमानंसत्तमंबुद्धिस्थवियदादिभावेनसत्तमाऽनम्येनभाति अतइंद्रियंसत्तमस्यैवग्रहार्थं वियदादिकंतुरज्ज्वामुरगवदविद्यामात्रभातंसाक्षिमात्रभातंवा तथाचश्रुतिस्तमेवभांतमनुभातिसर्वमित्यधिष्ठानभानमन्वध्यस्तस्यघटादेर्भानमाह लोकेपिघटानुभवःपटानुभवइत्यादावनुभवशब्दःप्राप्यर्थस्यभवतेर्ज्ञानार्थत्वेनपाश्चात्यप्रकाशवाचकोऽनुशब्दसामर्थ्यात्पूर्वतरमधिष्ठानप्रकाशमाक्षिपति इममेवतार्किकानिर्विकल्पकंज्ञानमित्याचक्षतेभाषांतरेण तथाचविषयाणांस्वरूपसत्त्वाभावेपिरज्जूरगवदविद्ययाप्रकाशउपपद्यतेइतिसर्वमवदातं ॥ १२ ॥

Digitized by Google